

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу
БУЛАХ ІННИ АРСЕНІВНИ

«Особливості ресурсної сфери пацієнтів на різних етапах формування
внутрішньої картини хвороби»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 053
«Психологія»

Актуальність тематики дослідження. За статистикою захворювання на глаукому є другим за величиною причиною постійної сліпоти у всьому світі. Діагноз хронічного, незворотного, потенційно сліпого розладу впливає на фізичний, психологічний та соціальний рівні людини та викликає стрес й негативно відображається на самопочутті, психоемоційному стані та якості життя. Таке захворювання потребує залучання усвідомленості, самоконтролю, резильєнтності та інших ресурсів, що впливатимуть на перебіг хвороби та її наслідки для здоров'я. Використання ресурсів входить до навичок успішного клінічного менеджменту хронічних захворювань для якого важливим є не тільки підтриманням партнерства між пацієнтом і лікарем, планування дій а й є реалістичне оцінювання хворим своїх можливостей, що веде до саморегуляції поведінки пов'язаної з адаптацією до хвороби. У зв'язку з цим дослідження особливостей ресурсної сфери пацієнтів на різних етапах формування внутрішньої картини хвороби є актуальним

Ступінь обґрунтованості результатів, їх наукова новизна. При вирішенні поставлених завдань дисертант отримав нові наукові результати, які за своєю сутністю і змістом відповідають кваліфікаційному рівню доктора філософії за спеціальністю 053 «Психологія». У дисертації вперше: встановлено особливості ресурсної сфери пацієнтів на різних етапах формування внутрішньої картини хвороби; побудовані моделі ресурсної сфери здорових осіб і осіб з глаукомою I-II стадії; *уточнено* визначення внутрішньої картини хвороби, як комплексу переживань хворого для подолання яких використовуються психологічні ресурси, що сприяє підтримці якості життя хворого; *зазначено, що* відсутність провідної часової

перспективи у хворих з другою стадією глаукоми опосередковано свідчить про депресивні симптоми на когнітивному рівні, що кореспондує з встановленою в них маскованою депресією; віднесено пригнічений емоційний стан і ригідність до антиресурсів, що обмежують можливості людини в адаптації до хвороби; *дістало подальшого розвитку*: уявлення про ресурсну систему хворих; вплив резильєнтності, сенсожиттєвих орієнтацій, фізичної активності, психосоціальних ресурсів у проживанні хвороби, як травмуючої ситуації життя. Одержані результати є науково обґрунтованими і достовірними.

Структура і зміст дисертаційної роботи. На рецензію одержано текст дисертаційної роботи загальним обсягом 179 сторінки. Дисертація складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел зі 158 найменувань, із яких 96 написано іноземними мовами, містить 42 таблиці та 49 рисунки. У першому розділі проведено теоретичний аналіз класифікації ресурсів людини та з'ясовано вплив психологічних ресурсів на ставлення та подолання хвороб. Наведено визначення і різноманітні класифікації ресурсів. Зазначено, що ресурси представляють собою засоби та можливості, які допомагають індивіду адаптуватися та справлятися з викликами та стресовими ситуаціями в житті, сприяють збереженню та покращенню якості життя і досягненню поставлених цілей. Надано визначення внутрішньої картини хвороби, як комплексу переживань хворого для подолання яких використовуються психологічні ресурси, що сприяє підтримці якості життя хворого. У другому розділі надано характеристику хронічному прогресуючому захворюванню очей - глаукомі, яке характеризується ушкодженням зорового нерва та втратою поля зору. Продемонстровано, що страх потенційної втрати зору призводить до завищеної тривожності, ризику розвиненості депресії та суттєво впливає на якість життя. Стверджується, що раннє виявлення глаукоми є життєво важливим завданням клінічного менеджменту для збереження зорових функцій та благополуччя людини. Продемонстровано етапи дослідження і обґрунтування методик для вивчення ресурсної сфери офтальмологічних хворих. Зазначено, що в дослідженні

прийняло участь 238 досліджуваних, яких розподілено на три групи. Обґрунтовано вибір методик з опорою на класифікацію ресурсів людини (біологічних, психологічних та соціальних). У третьому розділі показано особливості прояву якості життя у умовно здорових респондентів і респондентів з початковою та з другою стадією глаукоми; встановлено особливості впливу роботи зорових функцій на якість життя респондентів. З'ясовано моделі ресурсної сфери здорових осіб і осіб з первинною відкритокутовою глаукомою I-II стадії без тяжкої некомпенсованої супутньої патології.

Повнота наукових положень дослідження у дисертації та публікаціях. У дисертації І.А.Булах чітко сформульовано наукові положення та повністю розкрито їхній зміст відповідно до тематики дослідження. Вони відображені у 8 наукових статтях, 1 з яких включена до наукометричної бази Scopus, 3 до фахових журналів категорії В з психології. Крім того, результати досліджень апробовано на конференціях. Опубліковані праці у повній мірі охоплюють матеріал дисертаційної роботи.

Практичне значення дисертації полягає в тому, що результати дослідження включено у зміст викладання нормативних дисциплін «Загальна психологія», «Психологія розвитку» та вибіркової дисципліни «Психологічні ресурси особистості» впроваджено в науково - дослідницьку й практичну діяльність факультету психології і соціальної роботи ОНУ імені І.І.Мечникова (довідка «Акт впровадження» № 02-01-1436 від 01.11.2023 року).

Відомості про дотримання академічної доброчесності
Ознайомившись із науковими публікаціями та дисертацією І.А.Булах ознак порушення академічної доброчесності мною не виявлено.

Запитання, побажання та зауваження до роботи

1. Оскільки в роботі з'ясовано емпіричні моделі ресурсної сфери здорових осіб і осіб з первинною відкритокутовою глаукомою I-II стадії без тяжкої некомпенсованої супутньої патології, то бажено було б зробити

теоретичну модель ресурсної сфери осіб з комплексом переживань хворого для подолання яких використовуються психологічні ресурси.

2. Бажано було б надати рекомендації або розробити тренінгові вправи щодо запобігання втраті або підтримання комплексу ресурсів й якості життя у хворих з первинною відкритокутовою глаукомою I-II стадії без тяжкої некомпенсованої супутньої патології.

Однак, зазначенні побажання і зауваження не впливають на загальне позитивне враження від даної роботи, яка однозначно варта високої оцінки. Робота написана гарною науковою мовою, логічно структурована, і дозволяє оцінити сучасний стан психологічної науки в цій галузі та вклад даної роботи в її розвиток.

Висновок щодо відповідності дисертації вимогам. Дана дисертаційна робота відповідає вимогам, що передбачені «Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи по присудженню ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а Булах Інна Арсенівна заслуговує на присудження доктора філософії за спеціальності 053 «Психологія».

Рецензент

завідувачка кафедри загальної психології

і психологічного консультування ФПСР

ОНУ імені І.І.Мечникова

доктор психологічних наук, професор

Зоя КІРЕЄВА

